

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:3355

av Lars Hjalmered m.fl. (M)

med anledning av prop. 2015/16:110 Staten och kapitalet
– struktur för finansiering av innovation och hållbar
tillväxt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en riktlinje för det statliga riskkapitalet ska vara att inte undantränga privata aktörer utan stimulera fram dem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda och återkomma till riksdagen med förslag på hur det privata riskkapitalet kan stimuleras utan direkta insatser från staten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en saminvesteringsmodell och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen vid bildandet av Fondinvest AB säkerställer att särskild hänsyn tas till befintliga bolags kompetenser i fråga om geografiska och branschspecifika kompetenser, samt att dessa vårdas och utvecklas in i den nya strukturen, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp garantinivå och belopp i lånegarantisystemet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur demonstrationsanläggningsfondens kapital över tid ska behållas intakt och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen årligen återrapporterar till riksdagen om utvecklingen av de berörda faciliteterna och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För att främja utveckling, företagande och innovation bör staten undanröja hinder, agera där marknadsmisslyckanden råder samt smörja redan fungerande system.

Förutsättningarna för att utvecklas varierar mellan olika branscher. Innovationspolitiken och behoven av riskkapitalförsörjning måste därför anpassas utifrån branschhänsyn, mognadsgrad och tillväxtförutsättningar med ett individuellt underifrånperspektiv med hänsyn till variationer utifrån bransch, geografi och marknadsstruktur.

Det är också betydande skillnad i förutsättningar för unga innovativa bolag jämfört med expanderande dito. Båda kan vara innovativa men i olika skeden och med olika behov av utomstående stöd. Statens aktörer i innovationssystemet skall ha en djupgående förståelse och ett brett perspektiv för att låne- och riskkapitalinsatserna ska landa med bästa utfall. Därför måste det statliga innovationssystemet ha mångfacetterade perspektiv byggda på kompetens och flexibilitet.

Samtidigt sker idag den största delen av risktagandet och investeringar av privata aktörer. Regeringens proposition tar sikte på statens roll för kapitalet, vilket givetvis kan tjäna ett syfte, men fond-i-fond-lösning som allianspartierna tidigare presenterat är bara en pusselbit. Mer behöver göras för att stärka och uppmuntra det privata riskkapitalet att investera även utan statlig inblandning. Regeringens ensidiga fokus på statens aktiva roll för riskkapitalet blir en kraftig begränsning för merparten av de investeringar som görs. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på hur det privata riskkapitalet kan stimuleras utan direkta insatser från staten.

Riskkapital

Grundprincipen för insatser av statligt riskkapital i innovationssystemet är att de primärt ska aktiveras i skeden av marknadsmisslyckanden och nya, riskfyllda skeden. Dels för att de fyller en viktig funktion i faser då andra aktörer inte är tillgängliga, dels för att motverka undanträngningseffekter av privat kapital. Vi anser att det finns behov av statlig kompletterande finansiering för företag och projekt med hög potential men också med stor risk. Det är dock en för stor begränsning att enbart definiera detta till mycket tidiga faser.

Regeringen bedömer att den nya strukturen kommer att bidra till att stimulera utbudet av privat kapital genom investeringar genom andra fonder. Vi anser att detta inte är tillräckligt för att attrahera det privata kapitalet i nya och riskfyllda skeden, ej heller

presenterar regeringen några incitament utöver den uttalade ambitionen. För att större volymer av privat kapital ska frigöras behövs starkare ammunition vad gäller incitament till privat kapitalbildning och villkor för önskvärda investeringar. Ett förbättrat regelverk av personaloptioner skapar inte bara drivkrafter för att starta och växa företag för entreprenörer, utan är även viktigt för att attrahera mer privat riskkapital. Vi ser också en risk i att statligt kapital används i skeden där det finns god tillgång på fristående privat kapital och därmed kan få till följd att dessa aktörer flyttar sitt engagemang till insatser senare i kedjan där risken är mindre vilket innebär att det statliga kapitalet rent av kan vara kontraproduktivt.

Utveckla en saminvesteringsmodell

Staten ska endast undantagsvis vara ensam risktagare. Grundprincipen bör i möjligaste mån vara motfinansiering av privata medel med minst hälften av insatserna. I den så kallade ”Dödens dal” där kapitalbehovet ligger mellan 5 och 50 Mkr bör staten fokusera på att de största insatserna görs upp till 20 Mkr med en proportionerligt tilltagande motfinansiering i det övre häradet 20–50 Mkr. Det motiverar privat riskkapital att aktivera sig tidigare i finansieringskedjan vilket bidrar till att utveckla affärslogiken.

Staten bör därför utveckla modeller för att effektivt saminvestera med privatinvesterare. Det finns många framgångsrika internationella förebilder. Den äldsta modellen är den amerikanska Small Business Investment Corporations – SBIC. Denna har senare utvecklats i bl.a. Israel, Nederländerna och Portugal. De senare modellerna är asymmetriska till fördel för privatinvesterarna.

En ny riskkapitalstruktur

Vi ställer oss bakom bildandet av ett nationellt utvecklingsbolag (Fondinvest AB) med inriktning mot innovativa företag med hög tillväxtpotential genom marknadskompletterande indirekta investeringar, samt att genom ovillkorat aktieägartillskott skjuta till samtliga aktier i de av staten helägda aktiebolagen Fouriertransform Aktiebolag och Inlandsinnovation AB till det nationella utvecklingsbolaget.

Regeringen påpekar att behov, efterfrågan och förutsättningar för företagsfinansiering varierar mellan olika delar av landet, bl.a. beroende på företagsstruktur. Med färre aktörer i det statliga riskkapitalsystemet finns en uppenbar risk för mindre specialisering och att kompetensen förtunnas. Därför vill vi betona att i samband med att

Fouriertransform Aktiebolags och Inlandsinnovation AB:s verksamheter först uppgår i det nya koncernbolaget och sedermera avvecklas är det ytterst angeläget att dessa bolags kompetenser, vad gäller geografiska och branschspecifika kompetenser, vårdas och utvecklas in i den nya strukturen. Detta gäller för såväl mekanisk verkstadsindustri som för life science och clean tech där framför all Fouriertransform varit verksamt och Inlandsinnovations geografiska fokus på Norrlands inland.

Många av de investeringar dessa bolag gjort består av så kallat intelligent kapital, det vill säga att kunskap och engagemang följt med som viktiga ingredienser utöver det rena insatskapitalet. Vi ser med oro på att just dessa kvaliteter kommer att försvinna in i ett mer passivt agerande i den nya strukturen. Även i framtiden är det nödvändigt att investeringar utifrån dessa aspekter ska kunna göras och då med nyttjande av den samlade erfarenhet och kompetens som de båda bolagen idag besitter.

Kompletterande riskkapital behövs många gånger i bolag som befinner sig i tidiga utvecklingskedan vilket regeringen påpekar i propositionen. Däremot ser man inte lika tydligt att det inom flera branscher finns uppenbara behov av kompletterande riskkapital för befintliga och etablerade bolag som går in i nya och riskfyllda skeden.

Regeringen menar att det eventuellt kan finnas skäl att tillämpa s.k. asymmetrisk vinstdelning för att attrahera investerare som ska agera på områden där särskilda marknadskompletterande insatser krävs. Vi är öppna för att sådan vinstdelning kan vara motiverad i vissa lägen men anser att regeringen rimligen borde ange inom vilka områden som skulle vara fallet eller när så vore befogat.

Lånegarantisystem

Ett statligt lånegarantisystem ska ses som en förstärkande komplettering till bankernas utlåning till små företag. Huruvida garantinivån och de angivna beloppen är relevanta bör vara föremål för snar utredning så snart som är möjligt efter att systemet låtit verka. De invändningar som remissinstanser haft, inte minst Riksgälden, är i sammanhanget angelägna att följa upp.

Demonstrationsanläggningsfond

Ansatsen att etablera en demonstrationsanläggningsfond är i grunden god och vi bejakar att en sådan fond inrättas. Liksom remissinstanserna anser vi att förslaget i dess presenterade form är alltför översiktligt beskrivet och svårt att närmare värdera. Likaså

delar vi bedömningarna att det kommer att bli en utmaning att säkerställa tillräcklig avkastning för att hålla kapitalet i demonstrationsanläggningsfonden intakt över tid. För att projektet ska bli till fungerande verklighet måste dessa frågetecken rätas ut med en tydlig beskrivning av instrumenten för ett långsiktigt fortlevande.

Förstärkt innovationsstöd

Sverige gör varje år stora investeringar i forskning och utveckling och internationellt står sig Sverige väl. Med en allt snabbare globalisering och digitalisering av marknader förblir en hög innovationstakt avgörande för svensk konkurrenskraft och välfärd. Ökade möjligheter till innovationslån och verifiering av forskningsresultat utgör båda viktiga delar för att skapa ett gott innovationsklimat i landet. Att omvandla svensk innovation till nya produkter och tjänster för befintliga och nya bolag förblir en huvuduppgift på detta område. Vi menar därför att det är av stor vikt att uppföljning och återrapportering i denna fråga sker kontinuerligt till riksdagen.

Styrning, uppföljning och genomförande

För att riksdagen ska kunna följa upp att Fondinvests arbete sköts enligt de riktlinjer som anges ovan är det av stor vikt att styrning, uppföljning och genomförande av förändringarna sker transparent och i samförstånd med riksdagen. Med anledning av det som ovan anförts ser vi därför att regeringen årligen återrapporterar till Riksdagen om utvecklingen av de berörda faciliteterna.

Lars Hjälmered (M)

Hans Rothenberg (M)

Ulf Berg (M)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Jörgen Warborn (M)